
“tiếng đàn vàng đầy đặn”

“Nhu đêm nay mình đọc lại thơ mình/ Những câu thơ viết trong thời trận mạc/ Thêm một lần thấm thía nghĩa hi sinh”. Nhớ về một thời “Vào mặt trận lúc mùa ve đang kêu” của hơn bốn chục năm về trước, chàng thi sĩ là cựu sinh viên Trường Đại học Tổng hợp Hà Nội, nay là ĐHQGHN, của “Chiếc lá đầu tiên” vẫn chẳng thể nguôi nỗi nghẹn ngào, day dứt...

■ ĐỨC MINH (tổng hợp)

Trong balô của các chàng lính sinh viên ngày đó, ngoài quần tư trang còn có cả sách, tiểu thuyết. Họ luôn tự nhủ sẽ có ngày trở về để tiếp tục giấc mơ học tập.

Khi được hỏi giả sử được xoay ngược chiếc đồng hồ thời gian về với thời điểm những chàng sinh viên Hà Nội náo nức rời giảng đường vào mặt trận, anh sẽ nghĩ về điều gì đầu tiên? Hoàng Nhuận Cầm trả lời: "Tôi sẽ nghĩ về điều đặc biệt nhất của đời mình, khi nhận ra nhờ bước ngoặt đó mà tôi có tới hai sinh nhật. Ngày thứ nhất là 7/2/1952, ngày mẹ đã sinh thành ra tôi, bằng xương bằng thịt với cái tên mang ý nghĩa rất đẹp "tiếng đàn vàng đầy đặn". Và ngày thứ hai - 6/9/1971, khi tôi cùng hàng ngàn sinh viên Hà Nội háo hức xếp bút nghiên lên đường ra trận, khi "trong những ba lô kia ai dám bảo là không có. Một hai ba giọng hát chú ve kim". Chắc chắn sẽ không có một Hoàng Nhuận Cầm của bây giờ nếu không có cái mốc đáng nhớ ấy, khi Mẹ Tổ quốc đã chính thức sinh ra Cầm một lần nữa. Bởi ngày Cầm từ biệt giảng đường lăn xả vào bom rơi đạn nổ là ngày Cầm có thơ, có thủy chung nghĩa tình đồng đội, có rung cảm đầu đời đẹp nhất ở tuổi đôi mươi và có cả kịch bản Mùi cỏ cháy sau này".

Tháng 9/1971, nhà thơ Hoàng Nhuận Cầm cùng hơn 350 sinh viên Đại học Tổng hợp lên đường nhập ngũ. Ngày chia tay ở sân Thượng Đình, trao lại những cuốn vở viết dở cho các nữ sinh bởi thời đó giấy viết khan hiếm, chàng sinh viên khoa Văn nặng hơn 40 kg mặc nguyên chiếc áo trắng bước lên xe. Hoàng Nhuận Cầm kể, khi nhận được giấy báo nhập ngũ, bạn bè còn trêu ông "mày cứ ở nhà làm thơ, bọn tao mỗi đứa một tay chiến đấu thêm một chút, có lẽ còn lãi hơn".

Ông bật bạch: "Cùng khoác lên màu xanh áo lính với tôi ngày đó có xấp xỉ ba trăm sinh viên đang học tập tại Hà Nội. Buổi chào cờ cuối cùng dưới sân trường, tôi đã khốc khi những giai điệu Quốc ca trầm hùng vang lên, khi bạn bè bịn rịn tiễn nhau với lời nhắn nhủ hẹn ngày tái ngộ. Ấn tượng lớn nhất của tôi trong giây phút lên đường chính là những giọt nước mắt trong veo như ngọc lăn trên gương mặt Nguyễn Văn Thạc – người bạn thân thiết đã vì đất mẹ mà "mãi mãi tuổi hai mươi".

Những chàng sinh viên mặc áo lính may mắn còn được trở về, khi đất nước đã lặng im tiếng súng vẫn chọn cái ngày 6/9 không quên ấy để gặp lại nhau. Sắc hoa, tiếng nhạc tung bùng trong niềm vui họp mặt không ngăn họ và tôi rung rung nhớ về những đồng đội đã nằm lại vĩnh viễn đâu đó trên suốt mọi nẻo đường đi tới ngày toàn thắng. Giá chúng nó về đủ, vài cái hội trường rộng lớn thế này mới có thể chứa hết."

"Lính sinh viên được học hành nhiều năm, đọc sách nhiều, hiểu biết rộng. Trong lớp sinh viên lên đường khi ấy, có nhiều người thực sự rất tài hoa, trai Hà Nội chính gốc như Nguyễn Văn Thạc. Hấn rất giỏi văn thơ", nhà thơ Hoàng Nhuận Cầm chia sẻ. Ban ngày tập luyện tân binh vất vả, nhưng chiều về các anh lính mới lại rủ nhau đá bóng, tối

đến thì sinh hoạt đại đội hoặc hành quân đêm. Đêm nào sinh hoạt đại đội là các "nghệ sĩ cây nhà lá vườn" lại đàn, hát, đọc thơ, thổi kèn.

Cách đây mấy chục năm, đêm nào Hoàng Nhuận Cầm đọc thơ là cả KTX Mê Trì hầu như không ngủ. Nữ sinh viên mê thơ (có khi mê cả người) Hoàng Nhuận Cầm như điếu đổ. Đúng là trong thơ anh chất sinh viên đậm đặc, tinh khiết... Có ánh đèn giảng đường, có tiếng lá sân trường, có cái nhìn đắm đuối, có con đoi khi hết tiền...

Nhà thơ Hoàng Nhuận Cầm được sinh ra trong một gia đình làm nghệ thuật. Bố ông là nhạc sĩ Hoàng Giác tài hoa và lãng mạn với nhạc phẩm "Mơ hoa" nổi tiếng.

Những ai đã ngồi trên ghế giảng đường đều biết đến bài thơ "Chiếc lá đầu tiên", bài thơ này Hoàng Nhuận Cầm đã làm trong 10 năm. Kết thúc tuổi học sinh anh chỉ làm được 4 câu đầu. Khi "giã từ vũ khí" trở về trường đại học anh mới làm tiếp những câu thơ sau đó. Anh nói rằng, cho đến bây giờ, mỗi khi nhìn những chiếc lá ven đường anh đều rung rung xúc động. Nếu ai đó hỏi anh "Chiếc lá đầu tiên" ra đời như vậy còn tình yêu đầu tiên thì sao? Hoàng Nhuận Cầm sẽ nói: Với nhà thơ, sẽ không có tình yêu đầu tiên hay tình yêu cuối cùng, mùa xuân nào cũng là mùa

xuân thứ nhất.

Ngày nhà thơ Xuân Diệu còn sống, ông từng bảo: đọc thơ Hoàng Nhuận Cầm, thấy anh giống như một đứa trẻ. Thật đáng thương, ra trận vẫn giấu trong ba lô của mình những hòn bi, những chú ve sầu khản giọng.

Anh là bạn thân của liệt sĩ Nguyễn Văn Thạc, người để lại cuốn nhật kí Mãi mãi tuổi hai mươi đầy lí tưởng cao đẹp và trong sáng đến lạ kì. Trong những trang nhật kí của mình anh Thạc đã dành cho Hoàng Nhuận Cầm nhiều tình cảm, những nhận xét... Hơn ba mươi năm sau, khi cuốn nhật kí đến được với bạn đọc, Hoàng Nhuận Cầm đã có hơn 200 buổi nói chuyện về Thạc cho những ai yêu mến bạn mình từ Bắc vào Nam. Đối tượng chủ yếu là sinh viên. Với Hoàng Nhuận Cầm, đó là những cuộc rong chơi đầy ý nghĩa. Hiện tại anh đang hoàn thiện kịch bản về anh Thạc, người bạn thiếu thời yêu mến, biểu tượng tuổi hai mươi đẹp đẽ của thế hệ trẻ hôm nay.

Với thể trạng gầy gò nhưng sức làm việc của anh thì ít ai sánh kịp. Anh tự nhận mình là "cái cuốc" cần mẫn trên cánh đồng thơ ca, nghệ thuật. Và trời cũng không phụ công anh, những hạt giống thơ ca đã nở hoa kết trái, những kịch bản điện ảnh lần lượt ra đời và có tiếng vang như: Đàng sau cánh cửa, Đêm hội Long Trì, Hà Nội mùa

đồng năm 46, Mua dầm ngõ nhỏ... Và hiện tại là Miền cỏ cháy (viết về anh Thạc và những đồng đội của mình), một kịch bản nữa có tên Nhà tiên tri chuyển thể từ truyện ngắn Giấc ngủ mười năm của Hồ Chí Minh... Anh rất vui sướng khi nhận mình là một "cái cuốc", còn vui sướng hơn khi cả nhà anh, vợ và các con ai cũng yêu lao động. Với Hoàng Nhuận Cẩm, sự khoẻ khoắn và đam mê lao động mới là ngọn lửa tuổi 20.

Nhà thơ Hoàng Nhuận Cẩm chia sẻ:

"Tôi đã vắt kiệt mình, có cảm giác như chết đi sống lại theo từng trang viết. Mùi cỏ cháy mang bóng dáng những bạn bè tôi - Nguyễn Văn Thạc, Hoàng Thượng Lâm, Vũ Đình Văn, Hoàng Kim Giao... vào hình ảnh bộ tứ nhân vật Hoàng – Thành – Thăng – Long.

Mùa hè đỏ lửa Quảng Trị ám ảnh khôn nguôi, lớp lớp người ngã xuống là lại có lớp lớp người xông lên. Đúng như một câu thơ mà đồng đội tôi đã viết: Bạn bè tôi trong chiến dịch 1972, thịt xương nhiều hơn đất đai Thành Cổ. Phim công chiếu bao nhiêu buổi là từng ấy lần lấy đi của đám đông dưới khán phòng quá nhiều nước mắt. Một cựu chiến binh tên Quỳnh ôm tôi nức nở: "Cầm ơi, những hình

ảnh trên phim đang bóp nát trái tim tôi! Nhớ thương đồng đội quá!"

Ngày hòa bình, tôi may mắn được trở về Thủ đô. Dù nỗi day dứt, nhớ thương bạn bè, đồng đội cứ âm thầm, dai dẳng trong tâm trí. Phía đối diện nhà tôi ở có anh Long đã hi sinh. Tôi nhớ mình đã phải tránh mặt mẹ anh suốt ba năm, bởi không đủ dũng khí đối diện với người mẹ đã mất đi đứa con trai duy nhất ấy.

Hai cuốn nhật ký của Nguyễn Văn Thạc và Đặng Thùy Trâm ra đời đã tạo nên một hiệu ứng rất mạnh trong xã hội. Rồi tiếp đó, một loạt các cuốn nhật ký khác như Tài hoa ra trận của Hoàng Thượng Lâm, Sống để yêu thương và dâng hiến của Hoàng Kim Giao, Nửa sau khoảng đời của Vũ Đình Văn... đã góp phần tạo nên một bức tranh hoành tráng về tuổi trẻ và lý tưởng tận hiến cho Tổ quốc.

Hiệu ứng lan tỏa từ những dòng chữ chân thành, đầy nhiệt huyết nhưng cũng trĩu nặng ưu tư ấy đã thôi thúc tôi phải làm một điều gì đó, như để trả món nợ nghĩa tình đồng đội năm xưa. Và ước vọng thiêng liêng đó đã trở thành sự thật, khi Mùi cỏ cháy chính thức đến với khán giả cả nước, tròn bốn thập kỷ trận chiến 81 ngày đêm bảo vệ Thành Cổ vừa rồi. Như lời hẹn của bốn nhân vật ngay đầu phim: "Hôm nay chúng tôi lên đường, nhưng nhất định có ngày chúng tôi sẽ trở về với Thủ đô yêu quý". Và đúng hẹn, họ đã trở về, trong lòng những người thân, giữa lòng đất nước".

Anh tâm sự rằng tất cả những tác phẩm của anh đều do đặt hàng- Nhưng đặt hàng từ trái tim. Anh là người ít tái bản những tập thơ của mình mà cần trọng chờ thời gian thẩm định. Sắp tới, theo yêu cầu của nhà xuất bản anh sẽ cho ra ba tập thơ được tập hợp trong quá trình lao động nghệ thuật của mình. Đó sẽ là Thơ tình yêu, tình bạn - Hoàng Nhuận Cẩm, Cùng bạn đọc thơ (đọc và bình), Thơ Hoàng Nhuận Cẩm tác phẩm và dư luận.

Nếu cho anh tự phác hoạ chân dung mình Hoàng Nhuận Cẩm sẽ nói:

Mê thơ đến muốn chết

Yêu điện ảnh đến phát mệt

Cả hai làm nên tình yêu, cuộc sống của tôi

Không ồn ào, Hoàng Nhuận Cẩm như người làm vườn cần mẫn với chiếc cuốc trên cánh đồng nghệ thuật.

